

in definitione ideae simplicis multum ab invicem dissentiant. Ideam enim simplicem alii eam esse dicunt, in qua unum exhibetur objectum, utut illud sit compositum ac in partes resolubile: alii vero ideam simplicem definiunt, quod sit illa, in qua repraesentatur objectum, quod nullis constat partibus & in se simplex est: alii demum ideae simplicis notionem magis adhuc restringunt, illamque solum simplicem vere dici posse contendunt, quae in plures resolvi nequit, seu cujus objectum tale est, ut ne per mentem quidem plura in eo possint distingui. Cum his & nos sentimus: unde ideam compositam, quam alii diversimode, pro modo nimirum, quo ideam simplicem definirunt, determinant, dicimus esse illam, quae in plures adhuc potest resolvi. Ideam itaque eo ipso compositam esse scimus, si in ejus objecto aliqua adhuc distinguere, eamque in plures resolvere sciamus; ideam vero simplicem esse, adserere continuo non possumus, eoquod plura in ejus objecto discernere non valeamus: in quo enim nulla nos discernimus, plura forte alius in eo poterit distinguere.

C A P U T I V.

DIFFERENTIA ET DIVISIO IDEARUM RATIONE REPRÆSENTATIONIS.

§. I.

Differentia idearum ratione repræsentationis præcipua.

Ideae porro inter se differunt ratione ipsius repræsentationis seu modi, quo objectum a nobis percipitur: estque illa inter ideas differen-

ferentia (formalem, subjectivam vocant) notatu certe dignissima, & tyronibus quoque Logicis scitu necessaria: ab eo enim, quo modo nobis objectum repraesentamus, idearum nostrarum perfectio pene dependet.

§. 2.

Quomodo differant ideae ratione repraesentationis?

Differunt autem ideae ratione repraesentationis, aut, quod tam illius, quod percipimus, quam ipsius perceptionis magis, minusque nobis sumus conscii: aut, quod vel plures, vel pauciores objecti determinationes cognoscamus: aut, quod has ipsas objecti determinationes vel confuse solum & quasi in cumulo inter eas scilicet minime discernendo, vel ita percipiamus, ut inter eas rite distinguendo singulas seorsim nobis repraesentare valeamus, &c.

§. 3.

Quid objecti determinatio?

Ne quem tamen nomen determinationum, quo saepe jam usi sumus, saepiusque utemur adhuc, offendant, & ut tyrones etiam vocis hujus significationem mente complectantur; declaramus, determinationum nomine cum Recentioribus quibusdam nos omnia ea comprehendere, quae in objecto aliquo observari aut, de eo dici possunt.

§. 4.

§. 4.

Determinationes intrinsecæ, extrinsecæ.

Et quoniam, quæ in objecto observari, aut de eo dici possunt, vel ei revera insunt, illudque ceu pars aut verè, aut secundum nostrum saltem concipiendi modum constituunt, vel quasi extra objectum reperiuntur, eique non nisi propter relationem ad alia conveniunt; determinationes aliae, priores scilicet, intrinsecæ, aliae, puta, posteriores extrinsecæ vocantur.

§. 5.

*Determinationes essentialis, accidentales.**Individuum, universale.*

Determinationes porro vel sunt ejusmodi, ut sine illis objectum nec esse, nec cogitari etiam a nobis possit; & sic essentialis, vel tales sunt, ut objecto modo adesse, modo autem ab eo abesse deprehendantur; & istae accidentales adpellantur. Determinationes tam essentialis quam accidentales in concreto, seu in subjecto vere existentes individuum, in abstracto vero & seorsim consideratae, quatenus pluribus individuis communes sunt, universale constituunt. Individuum itaque existit, reale est, ac omnimode determinatum. Universalis non existunt, sed individuum determinationes sunt per mentem ab eis abstractae, possuntque magis, minusque determinari.

§. 6.

Species, genus, differentia.

Comprehensio determinationum essentialium omnium essentialis, addimus, tota dicitur. Individua

dua quibus tota essentia communis est, ad eandem speciem seu classem revocantur, & ipsa quoque essentia tota, seu comprehensio determinationum essentialium pluribus individuis communium omnium species vocatur. Individua contra, quibus pars solum essentiae communis est, ad idem genus referuntur, & pars essentiae seu determinationes essentialia aliquae non omnes pluribus communes genus dicuntur. Determinationes demum, per quas individua ad unam speciem pertinentia ab individuis alterius speciei essentialiter differunt, differentia vocantur.

§. 7.

Quid genus proximum, genera subalterna, remotum &c.?

Cum, quod respectu aliquorum partem solum essentiae comprehendit, respectu aliorum totam essentiam possit continere; sic quod respectu aliquorum genus est, respectu aliorum species esse potest. Inde habetur universalium, specierum scilicet generumque subordinatio, quae tot divisionibus scholasticis ansam praebuit, ita, ut genus aliud proximum, remotum aliud, alia subalterna, remotissimum denique aliud seu supremum &c. adpellaretur. Similes quoque denominationes in speciebus adhibuere, ex quibus famosae in scholis peripateticis categoriae coaluerunt. Nimis tamen ista intricata sunt, minusque utilitatis habent, quam ut iis exponendis diu immorandum ducamus: unicum quod hic adhuc exponimus, est genus proximum, utpote cum ejus circa definitiones frequens sit usus, Est autem genus proximum,

ximum juxta definitionem in scholis receptam, per quod definitum convenit cum omnibus, cum quibus habet aliquid praecipuum commune.

§. 8.

Quid differentia ultima?

Differentiae porro ultimae circa definitiones infra mentionem saepius faciemus; quare, quid ejus nomine intelligatur, paucis declaramus. Differentia ultima determinationes illae dicuntur, per quas inferiora alicujus speciei ab inferioribus alterius cujuscunque speciei essentialiter differunt & discernuntur,

§. 9.

Quomodo dividantur ideae ratione repraesentationis?

His ita praemissis ad ipsam nunc idearum divisionem ratione repraesentationis digredimur. Dividuntur autem ideae ratione repraesentationis seu modi, quo objectum a nobis percipitur, primo in claras & obscuras, distinctas & confusas. Idea porro distincta in completam & incompletam, determinatam & indeterminatam, item in adaequatam & inadaequatam subdividitur.

§. 10.

Quid idea clara? quid obscura?

Ideam claram communiter definiunt, quod sit illa, qua objectum, ita repraesentatur, ut illud

D

ab

ab aliis quidem internoscamus, notas tamen, per quas illud ab aliis internoscimus, seorsim nobis repraesentare, & requisiti aliis indicare non possumus. Unde intelligis ideam claram esse eam, quam jam supra cognitionem objecti in concreto esse diximus, ubi nimirum inter objecti determinationes minime distinguimus, sed eas quasi in cumulo nobis exhibemus, ita tamen, ut objectum cognitum ab aliis possimus internoscere; secus est obscura. Quemadmodum vero nullum unquam objectum cognoscimus ita, ut illud ab uno saltem aut altero internoscere haud valeamus, sic ideam omnino ac absolute, ut aiunt, obscuram non dari, & obscuritatem non esse nisi minorem claritatis gradum manifestum est. Ferber §. 17. *Log.* ideam obscuram esse dicit, qua determinationes solum extrinsecas, vel negativae etiam objecti exhibentur; ut si de Christo Domino v. g. nihil aliud scias, quam esse eum, a quo religio christiana ortum ducit; aut de religione christiana hoc solum cognoscas, quod non sit a Moyse ac prophetis instituta. Unde claram contra definit, quod sit illa, qua determinationes rei intrinsecas, positivae repraesentantur; sic ideam contra claram Christi Domini haberet, qui sciret eum esse Messiam in lege promissum, verum veri Dei filium, &c. religionis porro christianae ideam claram haberet, qui sciret, illam a Christo Domino institutam, per Evangelium mundo promulgatam, ac per Apostolos primus esse praedicatam &c. Verum sic ideam claram a distincta minus adcurate distinguit, illamque cum hac confundit, quod ex mox dicendis patebit.

§. II.

Quid idea distincta? quid confusa?

Idea distincta definitur, quod sit, qua objectum ita repraesentatur, ut illud non solum ab aliis internoscere possimus, sed notas quoque, per quas illud ab aliis internoscimus, seorsim nobis repraesentare, ac requisiti aliis adsignare valeamus: quanquam hoc ultimum ad ideam distinctam non ita requiri nobis videatur, ut absque eo nunquam esse possit. In sensualibus juxta Wolfianos distinctio locum non habet, quod verum est si ad modum cognoscendi seu ad facultates animae mere sensuales referatur, secus, si de objectis sensibilibus scilicet intelligatur: nam duo objecta sensibilia duos v. g. libros ita ab invicem discerno, ut & notas per quas inter se differunt, & per quas unum ab alio internoresco, possim adsignare. Quodcumque autem objectum ita solum repraesentamus, ut illud ab aliis quidem internoscere sciamus, ea tamen, per quae illud internoresco, seorsim nobis exhibere non possimus, idea confusa est. In quocumque igitur plura non distinguimus, illius confusam solum ideam habemus, & in quo plura distinguere haud unquam possumus, illius non nisi confusam, nec unquam distinctam ideam acquirere poterimus.

§. 12.

Quid idea completa? quid incompleta?

Idea distincta tot objecti notas exhibens, quot requiruntur ad illud ab omni alio in quocumque statu, tempore, aut casu discernendum.

dum, completa, fecus incompleta dicitur, sic ideam v. g. hominis completam habes, si scias eum esse creaturam ex corpore organico & anima rationali physice inter se unitis constantem, incompletam vero si solum varios, qui in eo fiunt, motus organicos noveris. Individua nimis multa complectuntur, quam ut eorum ideae completae facile haberi queant.

§. 13.

Quid idea determinata? quid indeterminata?

Idea eas praecise objecti notas exhibens, quae requiruntur & sufficiunt ad illud ab omni alio discernendum, determinata; qua vero vel plures vel ~~pauciores~~ objecti notae exhibentur, quam requiruntur & sufficiunt ad illud ab omni alio discernendum, indeterminata dicitur. Unde intelligere est, 1. in idea determinata determinationes objecti essentiales primarias omnes solasque, genus inquam proximum & differentiam ultimam debere exhiberi; unde idea determinata verbis rite expressa dat definitionem stricte Logicam. 2. Ideam modo esse indeterminatam, quia determinationes in ea deficiunt, modo autem quia determinationes in ea abundant; determinationes autem in idea porro abundant, aut quia in aliis jamjam continentur, aut quia ad objectum minime pertinent.

§. 14.

Quid idea adaequata? quid inadaequata? non datur comprehensiva.

Ideam adaequatam definiunt aliqui, quod sit illa, quae omnes objecti partes, attributa, propria-

prietates, relationes, verbo, determinationes objecti omnes tam intrinsecas quam extrinsecas exhibet. Sed ejusmodi idea, quam comprehensivam nos adpellamus, inter homines non datur; nec minimum enim pulvisculum, & quidquid minus, ac nostris saltem in oculis vilis est, ex integro cognoscimus, quod vel sola corporum in partes quasi infinitas divisibilitas, de qua in Cosmologia, satis evincit. Idea igitur adaequata nobis est, qua non objecti solum, sed notarum porro notas ita distinguimus, ut seorsim nobis illas exhibere valeamus; idea scilicet adaequata distincta notarum seu determinationum objecti cognitio est: ejusque plures dantur gradus, quemadmodum objectorum determinationes in plures ultra, quas comprehendunt, & ex quibus quasi componuntur, resolvi possunt: sic species in genus & differentiam resolvitur; sed & genus rursus ceu species consideratum genus & differentiam complectitur, ac in ea resolvi potest, & hoc quidem ita pergendo, donec ad plane simplicia, in quibus plura amplius discernere non possumus, fuerit perventum.

C A P U T V.

DE DEFECTUUM CAUSIS IN COGNITIONIBUS SEU IDEIS NOSTRIS.

§. 1.

*Quare hic de defectuum causis in ideis
agemus?*

Idae, quod saepius jam dictum est, cognitiones sunt seu repraesentationes objectorum. Quem-